

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา เป็นความพยายามอย่างหนึ่งของรัฐที่มุ่งจะพัฒนาคุณภาพการประถมศึกษาของประเทศให้เหมาะสมและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี แต่ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงตัวหลักสูตรแบบทดแทนเพียงอย่างเดียว เพราะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรนั้นถ้าจะให้ได้ผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะต้องอาศัยขั้นตอนการนำไปใช้ คือการสอนของครูเป็นสำคัญ ความมีประสิทธิภาพและความบกพร่องทางการสอนย่อมมีผลกระทบต่อหลักสูตรได้โดยตรง ทั้งนี้ เพราะวิธีสอนอย่างมีประสิทธิภาพที่ครูนำมาใช้กันมัก เรียนจะเป็นตัวการสำคัญที่สุดในอันที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ คุณสมบัติและทัศนคติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (กิริตี ศรีวิเชียร ใน สมิตร์ คุณานุก บรรณาธิการ 2520 :25-26) กรมวิชาการ(2520:43, 182) ได้เสนอข้อคิดในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ว่า ความสำเร็จของหลักสูตรฉบับนี้อยู่ที่กระบวนการเรียนการสอน ครูจะต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากสอนหนังสือมาเป็นสอนคน หมายความว่า จะต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เด็กรู้จักคิดค้นคว้า แก้ปัญหาและมีกิจกรรมภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ประการสำคัญที่สุดก็คือ ครูจะต้องรับทราบว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือการเปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนจะไรความหมายถ้าครูไม่เปลี่ยนวิธีสอนให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียน สภาพท้องถิ่น ลักษณะเนื้อหาวิชา และจุดประสงค์ของการเรียนรู้ตามหลักสูตร การปรับปรุงการสอนของครู มีความสำคัญเหนือกว่าการปรับปรุงหลักสูตรและหนังสือเรียน ดังนั้นครูจึงต้องเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงวิธีสอนของตนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว

เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้วิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกระบวนการในการสอน หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 4) ได้กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียนการสอนไว้ในส่วนนำของหลักสูตรแบบที่ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียนควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ สภาพท้องถิ่น ความสนใจของผู้เรียนและเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวิชาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผู้สอนควรได้ใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกให้คิดเป็นแก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันโดยพิจารณาวิธีสอนที่เห็นว่าเหมาะสมกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า อภิปราย ทำงานกลุ่ม ฯลฯ

3. ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่จะให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล และให้ผู้เรียนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4. เวลาเรียนกำหนดไว้คาบละ 20 นาที ในการจัดการสอนให้โรงเรียนหรือท้องถิ่นกำหนดช่วงตารางเวลาเรียนเองโดยจะกำหนดครุสัปดาห์เป็นช่วงสั้นหรือยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

ถึงแม้ว่าหลักสูตรจะกำหนดแนวปฏิบัติเพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรทุกคนได้มีหลักยึด รั่วแนวทางว่าจะจัดการเรียนการสอนอย่างไร ด้วยวิธีใด แต่ในชั้นการนำหลักสูตรไปใช้จริงผู้ใช้หลักสูตรก็ประสบปัญหาในการใช้หลักสูตรดังเช่น ปี พ.ศ. 2521 รัฐ ยืนนาน และคณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 20) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนครูใหญ่ หัวหน้าหมวดการศึกษาศึกษานิเทศก์และหัวหน้าส่วนการศึกษาในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 650 คน พบว่า "ทั้งครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัญหาใหญ่ ๆ ของการใช้หลักสูตร อยู่ที่การจัดกิจกรรมการเรียนและสื่อการเรียน เพราะโรงเรียนแต่ละแห่งไม่สามารถจัดหาสื่อการเรียนมาสนองกิจกรรมการเรียนการสอนได้" ซึ่งปัญหาเช่นนี้อาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูต้องใช้วิธีสอนแบบบรรยายเหมือนกับการใช้หลักสูตร 2503 ที่ผ่านมา ดังคำกล่าวของ สุมิตร คุณานุกร (2520 : 132) ที่กล่าวว่า "ปัญหาที่สำคัญของกวดสอนประการหนึ่ง คือ การที่ครูใช้วิธีสอนวิธีเดียว ซึ่งมักเป็นวิธีบรรยายซึ่งไม่ส่งเสริมพัฒนาการและทัศนคติอย่างแท้จริง ทั้งยังไม่ส่งเสริมการคิดแสดงออก" นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2521 - 2522 บังอร พุ่มสะอาด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2522 : 21-22) ได้สำรวจความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยสอบถามความคิดเห็นของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 542 คน พบว่า "ครูส่วนมากเห็นพ้องกันว่า หลักสูตรงานประดิษฐ์ งานช่าง ภาษาไทย และดนตรีนาฏศิลป์ยากเกินความสามารถของ

จากรายงานการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของกรมสามัญศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา 2512 : 37-49, 135) พบว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัด สุรินทร์ เป็นกลุ่มที่มีสภาพการรู้หนังสือต่ำที่สุดในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยเฉพาะการอ่านเอาเรื่อง เขียนไทยเป็นคำ เขียนไทยเป็นประโยค แต่งเรื่อง อ่านฟังเสียง ทั้งนี้รายงานการวิจัยกล่าววาทะภาษาที่ใช้ในจังหวัดสุรินทร์น่าจะมีอิทธิพลเป็นอันมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนประโยคภาษาไทย กลาง ซึ่งคำกลาวนี้ตรงกับความเป็นจริงของจังหวัดสุรินทร์ในเรื่องการใช้ภาษา ภูพราะประชากร ร้อยละ 66.59 ของประชากรทั้งจังหวัดสุรินทร์พูดภาษาเขมรพื้นเมืองในชีวิตประจำวัน และมีหลาย อำเภอที่ประชากรร้อยละ 90 ขึ้นไปพูดภาษาเขมรพื้นเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526 : 14) อันเป็นสาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนในจังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างมาก นักเรียนจะมีโอกาสฝึกทักษะภาษาไทยเฉพาะเวลาที่เรียนในห้องเรียนเท่านั้น ส่วน เวลานอกห้องเรียนและที่บ้านนักเรียนจะพูดภาษาเขมรพื้นเมืองตามสภาพของท้องถิ่น

อิสรา จรรย์ยานนท์ ได้ศึกษาความสามารถในการฟังเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยของ เด็กที่ไม่พูดภาษาไทย โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง เด็กที่พูดภาษาเขมรและภาษาส่วยในจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 381 คน เป็นนักเรียนที่เรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4 อายุระหว่าง 9 ถึง 12 ปี พบว่า เด็กที่ไม่พูดภาษาไทยมีความสามารถในการฟังเสียงวรรณยุกต์น้อยกว่าเด็กที่พูดภาษาไทย 1 ปี คือ เด็ก ประถมปีที่ 4 ของกลุ่มที่ไม่พูดภาษาไทยมีความสามารถฟังเสียงวรรณยุกต์เท่ากับ เด็กชั้นประถม ปีที่ 3 ของกลุ่มที่พูดภาษาไทย และเด็กที่ไม่พูดภาษาไทยมีความลำบากในการฟังเสียงวรรณยุกต์ว่า คำหนึ่งต่างกับอีกคำหนึ่งหรือไม่ ในคู่คำบางคู่ โดยเฉพาะคำคู่ที่มีเสียงวรรณยุกต์เดียวกันหรือต่างกัน เพียงเล็กน้อย เช่น เสียงสามัญกับเสียงเอก เด็กเหล่านี้ไม่สามารถตอบได้ถูกต้องดีเท่ากับ เด็กที่พูด ภาษาไทย

การสอนภาษาไทยในจังหวัดสุรินทร์จึงควรที่จะได้พิจารณาปรับปรุงหาวิธีฝึกฝนทักษะทาง ภาษาไทยแก่เด็กให้มาก โดยจัดปรับปรุงด้านวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการ เรียนการสอนตลอดจนการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนในส่วนที่ยังบกพร่องเพื่อให้เด็กมีทักษะทางภาษา ที่สำคัญทั้ง 4 ประการตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ครูปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้นก็คือ การสังเกตการสอนของครูโดยตรง แฟลนเดอร์ส (Ned.A. Flanders 1970 :1-2) กล่าววา

การสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนมาจากรากฐานความคิดที่ว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นสามารถรับรู้ได้ในเหตุการณ์ที่ปรากฏต่อเนื่องกันและเป็นเหตุการณ์ในช่วงสั้น ๆ ซึ่งครูประจำการ นักเรียนฝึกหัดครู และผู้มีประสบการณ์ในการสอนที่ได้รับการฝึกฝนจะสามารถจำแนกและวิเคราะห์พฤติกรรมของตนได้

นอกจากนี้ ธีรชัย ปุณฺโษติ (2515 : 56) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสังเกตพฤติกรรมการสอนอย่างมีระบบไว้ดังนี้

1. สามารถนำไปใช้ในการนิเทศการศึกษาได้ เพราะช่วยให้ครูผู้สอนได้ทราบถึงพฤติกรรมของตนเองในห้องเรียนได้ชัดเจนขึ้น ทำให้ปรับปรุงตนได้ดียิ่งขึ้น
2. ถ้าหากแนะนำหรือฝึกครูหรือนิสิตฝึกสอน เกี่ยวกับวิธีการนี้แล้วจะช่วยให้ครูหรือนิสิตฝึกสอนสามารถช่วยตนเองหรือเพื่อนร่วมอาชีพได้ในการปรับปรุงพฤติกรรมการเรียนการสอนในชั้นของตน
3. สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้

กล่าวโดยสรุป การสังเกตพฤติกรรมการสอนในชั้นเรียนจะช่วยให้ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูผู้สอนสามารถทราบข้อบกพร่องในรายละเอียดของพฤติกรรมการสอนของครูได้เป็นรายบุคคล และสามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นได้ด้วยตนเองหรือโดยคำแนะนำจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ เพื่อหาข้อมูลที่จะใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการสอนวิชาภาษาไทยในจังหวัดสุรินทร์ให้มีประสิทธิภาพ และลดปัญหาการเรียนการสอนลงจนในที่สุดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในจังหวัดสุรินทร์ ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดสุรินทร์ ในเรื่องต่อไปนี้
 - 1.1 การใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน
 - 1.2 การจัดการขบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 1.3 การใช้สื่อการเรียนการสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. เป็นการศึกษาเฉพาะพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตร ตามโครงการจัดโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์
2. เป็นการสังเกตพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยที่เกิดขึ้นในขณะที่มีการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น
3. การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะพฤติกรรมของครูในด้าน การใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน การจัดการขบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 10 ปี และกลุ่มครูที่มีประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เท่านั้น โดยมี วุฒิของครู เพศ และประสบการณ์ในการอบรมการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 เป็นตัวแปรอิสระ และพฤติกรรมการสอนของครูเป็นตัวแปรตาม

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. พฤติกรรมการสอนของครูในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตการสอนในห้องเรียน ถือว่า เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสภาพปกติ การสังเกตการสอนของผู้วิจัยไม่มีผลทำให้พฤติกรรม

การสอนของครูเปลี่ยนไปจากสภาพปกติ

2. พฤติกรรมการสอนของครู เป็นผลรวมจากสิ่งแวดล้อมและบุคลิกภาพของครูแต่ละคน ซึ่งแสดงออกแล้วสามารถสังเกตและวัดได้โดยง่าย

3. พฤติกรรมที่ไต่จากการสังเกตการสอนถือว่า เป็นตัวแทนของพฤติกรรมทั้งหมดของครู ในการสอนวิชาภาษาไทยในสภาพปกติ

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การสังเกต หมายถึง การที่ผู้วิจัยเข้าไปนั่งในห้องเรียนขณะที่มีการเรียนการสอนตามปกติและผู้วิจัยบันทึกลักษณะพฤติกรรมที่สังเกตเห็น ได้ยิน ลงในแบบสังเกตพฤติกรรมการสอนที่เตรียมไว้

2. พฤติกรรมการสอนหมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครู นักเรียน ในลักษณะที่เป็นกิริยา อากาณ ภาษาพูด ในระหว่างที่มีการเรียนการสอน พฤติกรรมการสอนในที่นี้มุ่งศึกษาถึง เรื่องของการใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน การจัดกระบวนการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน

3. วิธีสอน หมายถึง วิธีการเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาสาระของบทเรียนหรือวิธีการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ เช่น ครูอาจจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้นักเรียนโดยวิธีอภิปราย หรืออธิบายให้นักเรียนฟัง หรือใช้วิธีการให้นักเรียนไปค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

4. เทคนิคการสอนหมายถึง กลวิธีที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นจากการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ

การใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำเสนอข้อมูลเนื้อหาหรือวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักเรียนโดยใช้กลวิธีเสริมวิธีการนั้น ๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

5. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลำดับขั้นของประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้นักเรียนตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุดการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณสมบัติตามจุดประสงค์ของบทเรียน ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การนำเข้าสู่บทเรียน การสอนเนื้อหา การสรุปและประเมินผล ในแต่ละขั้นตอนต่างก็มีวิธีการที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้และมีคุณสมบัติต่าง ๆ ที่พึงประสงค์สอดคล้องกันไปด้วย

6. กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่ครูปฏิบัติหรือนักเรียนปฏิบัติหรือทั้งครูและนักเรียนปฏิบัติร่วมกันในห้องเรียน ในช่วงหนึ่ง ๆ ของการสอนอาจมีกิจกรรมการเรียนการสอนหลายอย่างที่ครูและนักเรียนต้องปฏิบัติ ซึ่งแต่ละกิจกรรมจำเป็นต้องสอดคล้องสัมพันธ์กันตามวัตถุประสงค์ของบทเรียน

7. สื่อการเรียนการสอน หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ครู ที่จะปรับปรุงส่งเสริมการสอนวิชาภาษาไทยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ช่วยให้ครูได้ทราบถึงลักษณะพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของตนเอง และเห็นความสำคัญของพฤติกรรมการสอน พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น

3. ได้แบบสังเกตพฤติกรรมการสอนวิชาภาษาไทยของครู อันจะเป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบปรับปรุงคุณภาพการสอนวิชาภาษาไทยในระดับประถมศึกษาได้วิธีหนึ่ง.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย